GEORGE PIETRARU

MIU HAIDUCUL

44



GEORGE PIETRARU

MIU HAIDUCUL

MIU HAIDUCUL

MIU HAIDUCUL

MIU HAIDUCUL

MIU HAIDUCUL

MIU HAIDUCUL

I

EDITURA TINERETULUI

Coperta de DUMITRU IONESCU

Masa era pe sfîrşite. Cel mai în vîrstă răsturnă într-un castron de lut ars resturile cinei şi îl împinse încolo, spre zidul de negură, de unde îl pîndeau doi ochi aprinşi.

— Hai, Castor, mănîncă, voinicule...

Silueta masivă a unui cîine se desprinse din umbră. Flăcările leneşe ale focului jucau în reflexe de aramă pe blana zbîrlită a gîtului lui.

— Straşnic dulău, exclama cu admiraţie cel tînăr. Celălalt nu-i răspunse, ci se apucă tăcut să strîngă gamelele de tablă din care mîncaseră.

— A, nu, sări de la locul său, de pe buştean, tînărul. Nu-i drept. Dumneata ai pregătit masa, iar acum e rîndul meu s-o strîng.

Tovarăşul său nu se împotrivi şi tînărul porni ducînd vasele, cu o vădită stîngăcie, spre un loc al luminişului, de unde abia venea susurul unui pîrîiaş.

— Vezi acolo, în spatele scorburii, e un ochi de apă, îl ajunse din urmă vocea bătrînului...

Se aflau pe un tăpşan înalt, străjuit de tufani şi brazi, pe dealul Teica. Departe, întunecau zarea Munţii Lotrului. Aici şi-au stabilit sălaşul de o noapte. Cel care bîjbîia acum în întuneric, la ochiul de apă, în care să clătească vasele, era un flăcău cam de vreo douăzeci şi trei, douăzeci şi cinci de ani, înalt, spătos, cu mersul şi expresia tînărului conştient de puterea muşchilor săi.

— Da, da, se auzi din întuneric vocea tînărului, semn că găsise ceea ce căutase. Bătrînul, rămas lîngă foc, scotoci în buzunarul de la piept al bluzei sale de piele, după pipă. O îndesă liniştit, cu dichis, apoi se aplecă şi luă de la marginea focului un cărbune aprins şi-l puse, cunună de jar, în căuşul pipei. Trase din ea şi, cînd se aprinse peste tot, scutură cu un gest scurt cărbunele în foc. Dinspre izvor, flăcăul venea legănîndu-şi trupul voinic.

— Gata! spuse el. Aşeză vasele într-un săculeţ de pînză, pe care îl strînse la gură cu un şnur şi deodată, încercîndu-l o bănuială, ridică privirile spre însoţitorul său mai în vîrstă:

— Ei, nea Matei, mi se pare mie, sau dumneata ai mai bătut drumul ăsta. Cum e?

— Hm! făcu bătrînul foarte preocupat de pipa sa aprinsă.

— Păi nu aşa, nea Matei, că-altfel de unde ştiuşi mata de ochiul ăla de apă. Şi dacă mă gîndesc mai

bine, ai mers la sigur şi spre locul acesta, pentru popasul de noapte. Hai, zi, aşa-i că ai mai fost pe-aici?

Bătrînul geolog ridică spre flăcău ochii săi abia mijiţi într-o părere de zîmbet.

— Fost, măi mînzule!

— Şi dacă ai fost odată, ce mai căutăm acum? se oţărî tînărul. Nu crezi că e vremea să-mi spui şi mie după ce piei de cloşcă batem drumurile astea sălbatice, de două zile încheiate?

— Ce căutam am găsit, rosti liniştit bătrînul, arătînd cu pipa spre un arbore falnic. Fagul Miului...

— Ce fag? Care Miu? bolborosi tînărul.

— Fagul din scorbura căruia izvorăşte acum pîrîiaşul...

— Şi ce avem noi de-a face cu fagul şi izvorul? întrebă din ce în ce mai intrigat flăcăul.

— Avem, îi întoarse vorba bătrînul, privind într-o parte, căci aici a fost ascunzătoarea din urmă a lui Miu...

— Care Miu, măi nea Matei, că ai să mă îmbolnăveşti de cap!...

— Miu-haiducul, şopti bătrînul prospector cu privirile spre flăcările domolite ale focului.

Tînărul rămase încremenit, cu ochii holbaţi spre tovarăşul său. Şi-ar fi rămas aşa multă vreme, fără să spună o vorbă, dacă bătrînul n-ar fi continuat.

— De mult de tot trăia prin locurile acestea un haiduc vestit, Miu-voinicul. Multe legende au rămas des-

pre isprăvile sale. Umbla vestea că ar fi ascuns pe aici, cînd era încolțit, o comoară. Oamenii din satul din vale spun că uneori, în nopțile de vară, se văd ridicîndu-se spre cer flăcări albastre... Flăcările comorii ascunse...

Flăcăul parcă începuse să priceapă, căci întîi închise gura, apoi mormăi ceva. Își scoase din buzunar un pachet de țigări și-și aprinse una.

— Păi bine, nene, frumos șade unor prospectori ca noi să umble după comori din povești, scornite de babe ? Ce dracu or să zică cei de la bază cînd or auzi după ce-am pornit noi ? D-asta m-ai adus dumneata pînă aici ?!

— Miu nu este o poveste. El a trăit aevea, vorbi moșul cu hotărîre. Și nu comoara lui o caut.

Bătrînul era puțin iritat de faptul că tînărul nu-i pricepuse gîndul.

— Flăcările acelea le caut, continuă el, și pe ele le vreau. Asta-i adevărata comoară pentru un geolog. Acum ai priceput sau... ?

Tînărul îl urmărea cu privirea aceea uluită, care-i dădea un aer de prostănac. Treptat însă, pe măsură ce în mintea lui lucrurile se limpezeau, fața i se lumina.

— Vom cerceta toate locurile astea. Flăcările albastre, din nopțile de vară sînt ca o respirație a pămîntului plin de comori ascunse. Dacă vom avea norocul să le vedem...

— Stăm toată noaptea treji şi veghem, sări inimos flăcăul. Aşa-i de plăcut aici şi nici somn nu mi-i. Uite, ne aşezăm pe tăpşanul ăsta şi privim de jur împrejur dealurile luminate de lună.

— Lasă, nu-i nevoie. Rămîn eu, tu du-te în cort şi culcă-te, îi vorbi moale bătrînul.

— A, nu, rămîn aici cu dumneata. Mai fumăm o ţigară, mai stăm de vorbă... Dar, făcu el fulgerat de o idee, ce-ar fi să-mi povesteşti şi mie legenda lui Miu-haiducul ?...

— Cum, ce-ţi veni ? protestă înveselit bătrînul.

— Aşa, să ne mai treacă timpul. Să nu-mi spui că nu vrei. Simt eu că-l ai la inimă pe haiducul ăla...

Bătrînul rîse încet, în sine, fiindcă în tainiţele sufletului păstra, într-adevăr învăluită în farmecul aducerilor aminte, povestea eroului ce-i încîntase copilăria.

— Numai de n-oi adormi, că-i o poveste tare lungă...

Pe vremea cînd s-au petrecut lucrurile astea, drumul Sibiului era tot atît de nesigur şi frămîntat ca şi apa Oltului, ce-şi învolburează în preajmă apele, repezindu-le printre stîncile şi zăvoarele munţilor. Erau mai ales unele locuri, prin Ţara Loviştei, unde soarele abia îşi arăta faţa un ceas două, pe zi. Aici călătorii îşi simţeau sufletul înfricoşat de liniştea ciudată a brădetului, de parcă o primejdie de moarte plutea ca o stihie printre copaci. Aici aşteptau, pîndind cu ochi de foc şi neîmblînziţi, lotrii cei neiertători haiducii Ol-

tului, spaima ciocoilor şi nădejdea calicilor. La multe întîmplări cumplite au stat martori Oltul nepotolit şi faţa împietrită a muntelui. Printre haiducii ce-au împărţit cu pistoalele şi jungherele dreptatea codrului, pe drumul cel mare al Sibiului, a fost şi Miul-Copilul. Miu-Haiducul. Am să-ţi povestesc, în noaptea asta de veghe, povestea haiducului de la poarta Carpaţilor, aşa cum am aflat-o de la moşii mei, cum şi ei vor fi auzit-o de la cei care au trăit demult întîmplările acestea. Dar mai adă cîteva vreascuri, căci uite, focul moare ; apoi aşază-te aici aproape, să depănăm firul povestirii de la capăt şi pe îndelete.



Într-una din ultimele nopţi ale lunii iulie, 1821, un călăreţ gonea năprasnic pe drumul care porneşte din Rîmnic şi se strecoară pe sub poala dealurilor, spre ţara de sus a Olteniei. Părea că o spaimă nespusă, ori o grabă neîndurată pusese stăpînire pe călăreţul singuratic şi-l făcea să înfrunte astfel drumurile nesigure, călcate în vremile acelea fără legi şi oprelişti de hoţi, arnăuţi fugiţi de la oaste şi oameni fără de căpătîi. Dar chipul şi înfăţişarea călăreţului lăsau să se ghicească o forţă şi o cutezanţă ce nu erau la îndemîna oricui să le încerce. Un trup de uriaş, cu umeri largi, stătea alpecat peste gîtul calului. De sub sprîncenele

dese, ochii săi cu luciri de oțel scrutau întunerecul destrămat ici și colo de pulberea de argint revărsată de lună. La șoldul omului se legăna, lovind coastele calului, o sabie lată, ușor arcuită, ca aceea a pandurilor. În șerparul lat, ce-i încingea mindirul, stăteau înfipte două pistoale și un jungher, iar la oblîncul șeii se ivea o sîneață cu țeavă lungă. Îmbrăcămintea călărețului arăta că el trecuse de curînd printr-o încercare cumplită, de aceea greu puteai ghici acum în el un oștean, un zavergiu, ori un haiduc. Alerga neostenit, cu trupul voinic aplecat înainte, neclintit, fără ca măcar să îndemne calul, ca un duh întunecat al codrului. Izbite de copitele calului, pietrele de cremene ale drumului aruncau scîntei... De trei ceasuri călărețul gonea astfel, tăcut și neostoit, pe drumuri singuratice, ocolind tîrgul Rîmnicului. Prin sate trecea ca o nălucă, stîrnind cîinii și ecourile tîrzii ale dealurilor. Aproape de stabilimentul ocnelor de sare, călărețul își struni calul și-l întoarse scurt pe o potecă ce lua în piept dealul. Ochii săi țînteau acum, ca pe un liman, o luminiță furișată ca o pasăre printre vîrfurile arborilor, tocmai sus, pe coama dealului.

În vremea aceasta, în căsuța de pe deal, spre care se îndrepta călărețul nostru, două ființe își vegheau gîndurile și neliniștea. În camera din față, o femeie, căreia necazurile și suferințele îi răpiseră prea de timpuriu harurile tinerești, îngenunchease în fața unei

icoane, sub care ardea cu pîlpîiri candela. Şoapta ei părea că îngînă sfîrîitul uleiului ars din candela veche.

— Întăreşte-i braţul, Sfinte Gheorghe ! Tu care i-ai dat numele şi apără-l de fierul ucigaş... Adu-l întreg şi sănătos, Sfîntă Fecioară...

Deodată prinse depărtat zgomotul pe care copitele unui cal îl făceau pe prundul uscat al potecii ce ducea spre casă.

Femeia se ridică în picioare, cu auzul încordat. Tropotul calului se auzea din ce în ce mai desluşit. Cîinii se repeziră cu urlet spre drumeţul venit la ceas de noapte, dar lătrăturile lor se prefăcură curînd în scîncete. Femeia tresări. Mîna îi apăsă pieptul, cercînd să stîmpere zbuciumul inimii. Atunci uşa se deschise şi din odaia de alături năvăli un flăcăiandru de vreo şaisprezece ani cu ochii plini de lumina ce-i scălda întregul chip.

— Mămucă, ai auzit ? Vine... Vine taica !...

Şi, fără să mai aştepte încuviinţarea, se întoarse în tindă şi ridicînd lemnul greu ce închidea de-a curmezişul, pe dinăuntru, uşa de stejar, o deschise larg. În ograda mare, luminată de lună, se oprise călăreţul care acum cobora greoi, întîmpinat de salturile vesele ale cîinilor.

— Tătucă ! Tătucă !...

Femeia abia putu să facă cîţiva paşi şi rămase sprijinită acolo, de pragul uşii. Bărbatul se apropie de ea,

uriaş ca un gorun, cu barba şi părul aprinse de lumina lunii, tăcut şi plin de mărturisiri. O luă blînd în braţe şi o strînse cu duioşie la piept.

— Ei, hai, lăsaţi plînsul că doar vedeţi, m-am întors teafăr... Ei, băbuţo, nu-ţi piere aşa lesne o cruce de bărbat ca al tău. Şi tu, măi mînzocule, ce te smiorcăi ca femeile ?... Se vede că ai crescut lîngă fusta mumă-ti...

— Intră în casă, Gheorghe, şi hodineşte, că vei fi ostenit de drum, şopti femeia printre suspine.

— Îngrijesc eu de cal, taică, făcu flăcăiandrul sărind treptele cerdacului în ogradă.

...Bărbatul mînă tăcut şi îndelung. După un timp, netezi cu palma pînza întinsă pe masă şi ridică privirile spre cei doi, care-l urmăriseră şi simţiseră că în mintea omului drag gînduri grele şi griji se învălmăşau, căutînd dezlegare.

— Ascultaţi aici, căci nu-i vreme multă. Domnul Tudor nu mai e... L-au tăiat cîinii de fanarioţi... Oştirea-i spartă în luptă şi turcii au năpădit ţara... Boierii sînt iară sus şi răscoala zace în ţărînă, dimpreună cu căzuţii...

Femeia făcu ochii mari, înţelegînd întreaga grozăvie a vorbelor bărbatului. Îşi acoperi faţa cu colţul năframei şi începu să plîngă încet, fără glas. Bărbatul prinse să povestească cu privirile aţintite în scîndura aspră a podelei, cu pumnii grei strînşi pe genunchi.

— După urgia de la Drăgăşani, m-am ridicat cu pandurii mei în sus, pe Olt, pînă la Cozia, unde m-am zăvorît cu serdarul Diamandi şi cu oştenii săi. Socoteam că vom ţine piept păgînilor, dar într-o seară bătu în poartă Sava-căpitanul şi-i ceru serdarului să deschidă. Am mirosit trădarea şi i-am spus serdarului să nu-l ia în seamă. Atunci Sava a răcnit şi dinspre nucet au sticlit oţelurile arnăuţilor. Diamandi, de spaimă, a închinat mînăstirea cu chezaşul eteristului, că va cruţa viaţa oamenilor. Am adunat pandurii lîngă arhondaric, sub scara foişorului, şi acolo am văzut toată grozăvia. De cum a păşit pe sub porţi, Sava a strigat la arnăuţii săi şi aceştia au prins să descarce armele în cei care le-au fost tovarăşi de credinţă. Alături de el, Cara Ahmed, Chehaia — beiul paşei de Silistra, îşi mîna ienicerii să taie pe gheauri. Am văzut roşu înainte şi pornindu-mi voinicii ne-am aruncat, cu săbiile trase, lovind deopotrivă în păgîni şi trădători. Pe Sava îl căutam cu sabia, dară el numai în spatele grosului de arnăuţi şedea şi de acolo striga cu venin, îndemnîndu-şi oamenii. Am luptat ca diavolii, dar ne-au dovedit jivinele, că erau ca lăcustele... Ne-au împresurat şi ne-au înghesuit spre chiliile din spatele altarului mînăstirii. Ne-am retras, luptînd pas cu pas, treaptă cu treaptă. Am ajuns sus, în foişorul lui Mircea, doar doi : Groza şi eu. „Fugi, căpitane, l-am auzit. Sări peste ziduri în Olt. Fugi, Căpitane, că nu-i

mai pot ține !"... Au scăpărat oțelurile și-un strigăt de durere mi-a vestit că și Groza a pierit. Am simțit în mine o mînie oarbă și repezindu-mi sabia ca un fulger am dat și-am tăiat pînă am simțit oboseala căzîndu-mi ca plumbul în brațe. Și nelegiuiții veneau puhoi. Am urcat atunci fereastra foișorului și mi-am făcut vînt în hăul întunecat. M-a primit jos Oltul cu o îmbrățișare rece de oblăduire. Ascuns de el, am alunecat la vale, ieșind din lanțul păgînilor. Am mers așa pînă aproape de luminile Rîmnicului. Acolo am tras la un român de-al nostru, de unde am luat calul acesta...

În tot timpul povestirii, femeia nu-și ridică năframa din dreptul feții. Băiatul însă țintuia pe pandur cu ochii aprinși de mînie. Uneori se pomenea strîngînd ciomagul ce-l ținea ca pe mînerul unei nevăzute săbii.

— Și acum ce ne vom face, Gheorghe ? se auzi glasul stins al femeii.

— Eu trebuie s-o pornesc degrabă pe drumul Tismanei, să întîlnesc acolo pe Papa Vladimirescu, fratele domnului Tudor, și pe căpitanii Ghiță Haiducul, și Dumitru Gîrbea... Vom încerca să ridicăm din nou oaste și să izgonim păgînii de pe moșie...

Tăcu o clipă, răsuflînd greu. O rană ascunsă îi zgîndărea durerea.

— Pe Miu să-l trimiți la moșul său, în munți. Acolo-i loc tainic și nelegiuiții nu-l vor dovedi... Să pleci

şi tu, femeie, cu el. Pe aici or veni poate chiar mîine arnăuţii şi dacă vor găsi pe feciorul căpitanului Gheorghe Ursan bucuroşi vor fi să-l taie în săbii.

— Nu mi-e frică de ei, taică, se răzvrăti flăcăiandrul. Ştiu să trag cu sîneaţa şi pot ţine chiar şi sabia...

— Ai inimă de pandur, încercă să zîmbească dureros căpitanul, dar oşteanul trebuie să ştie cînd să tragă sabia, şi să lupte, şi cînd să dea pinteni calului... Acum tu eşti crud încă, mai trebuie să creşti şi braţul să-ţi prindă tărie. Atunci vei şti cine ţi-e duşman şi cine prieten...

— Ia-mă cu tine, tată, se rugă băiatul. Voi creşte la oaste şi voi învăţa armele şi lupta...

Pandurul îl învălui într-o privire caldă şi înţelegătoare.

— Nu mai am oaste, îşi întoarse el faţa îndurerată. Sîntem doar nişte umbre ale oştirii celei mari, hăituiţi de poterele lui deli-başa Mihali, buluc-başa Ghencea şi ale altor trădători de-ai zaverei... Poate pe aceştia îi vom ajunge odată cu ascuţişul săbiilor ori cu plumbii sîneţelor... Vom răscula din nou pandurii şi pe ţăranii Padeşului. De nu vom izbuti, ne-or răzbuna urmaşii...

Flăcăiandrul se apropie de pandur şi-l privi drept şi hotărît în ochi.

— Ştiu că eşti pui de şoim, îi puse bătrînul mîna pe umăr. Cînd vei fi voinic, să plăteşti pe tăiş de sabie celor care au vîndut... Dar pînă atunci mai este

vreme și datoria noastră este să-ți ocrotim viața... Femeie, am adăstat prea mult. Să îngrijim de plecare: eu pe drumul Jiului, voi spre munți, în bejenie...

Cînd zorile mijeau deasupra dealurilor, pregătirile erau încheiate. Căruța trasă în fața cerdacului era încărcată de scoarțe, acareturi, ba și cu-o parte din orătănii. Doi cai focoși și nerăbdători loveau cu copitele bătătura. Alături, cu frîul prins de cerdac, stătea gata înșeuat roibul haiducului.

— Grăbiți, se auzi vocea cumpănită a lui Ursan. Acuși e lumină și drumeagul se vede pînă departe... Unde-i băiatul, femeie?

— Aici-s, taică, sus, se ivi peste streașina acoperișului capul băiatului.

— Ce faci acolo, iedule? Nu-i vreme acum de năzbîtii...

— Numai nițel, taică, vreau să scot șoimul de lemn crestat, din vîrful casei. L-a cioplit moșul mai demult, și nu voi să rămînă pe mîna străinilor.

Cățărat cu sprinteneală pînă sus, pe coama acoperișului de șindrilă, flăcăiandrul desprinse cu o smucitură pasărea de lemn prinsă ca podoabă și ca talisman aducător de belșug. Apoi de acolo, de sus, cuprinse într-o privire, pentru ultima oară, locurile dragi ale copilăriei: dealurile și ududoaiele, ascunzînd pîrîiașe tainice, poienile și zăvoaiele, pînă departe spre așezările înnegrite și mohorîte ale ocnei de sare. Trase cu nesaț

în piept aerul rece al zorilor, simţind că ceva îl înţeapă sub pleoape. Dădu să coboare cînd o licărire depărtată îi fură privirea. Cătă într-acolo, răscolind, stîrnit, pîlcul de pomi ce însoţea drumeagul pînă hăt, la drumul cel mare...

— Tată !'strigă el. Vin spre noi nişte călăreţi...

Pandurul tresări. Strînse zăbala calului şi-i aruncă frîul peste cap.

— Cum le sînt straiele ? întrebă, ştiind dinainte.

— Au mindire întunecate, cu curelele încrucişate peste piept şi chivăre înalte pe cap.

— Ei sînt ! Călăraşii lui Sava ! îşi înăbuşi pandurul o înjurătură. Sînt departe ?

— Au început să urce drumeagul. Merg cu fereală.

O sîneaţă trosni departe în vale şi ecoul ei hăuli peste dealuri.

— Te-au zărit ! Sări jos ! strigă pandurul. Urcă, femeie, în căruţă, şi tu, băiatule, ţine hăţurile. Dumnezeu să ne ocrotească...

Flăcăul biciui fără milă caii şi aceştia, arşi, săriră din loc, pornind căruţa pe un drumeag îngust şi aspru, dinapoia casei, spre dealuri. În urma căruţei, întorcînd mereu capul, călărea neliniştit căpitanul.

Au mers, necruţînd caii, pînă pe creasta colinei. De sus, casa se vedea măruntă, învăluită în razele soarelui înălţat deasupra dealurilor... Din umbra arinilor, pandurul cerceta casa şi împrejurimile, scotocind cu

privirea fiecare colţişor cunoscut. Desluşi în frunzişul porumbilor din jurul ogrăzii uniformele întunecate ale arnăuţilor. În clipa aceea se auziră trosnind armele...

„Trag de ameninţare, şopti ca pentru sine oşteanul. De-acum mai avem răgaz un ceas, două..." Şi îndemnă din nou, cu o energie neîndurată, caii. Drumul se îngusta tot mai mult. Copitele cailor scăpărau şi alunecau pe colţurile de piatră... Aerul devenea mai rece, înmiresmat de aroma brazilor. Cărarea se tăia parcă în pereţii de stîncă. Urcau şi coborau spinări de piatră. La greu, flăcăul cobora din căruţă şi apucînd hăţurile silea caii să tragă întins. Tîrziu, ajunseră la un pinten de stîncă ce domina semeţ drumeagul, pînă departe, în urmă. Pandurul descălecă şi vorbi băiatului.

— De aici soarta ne desparte căile. Eu apuc pe alt drum. Voi mergeţi fără grijă înainte. Pe la nămiezi veţi întîlni apa Bistriţei. De acolo, ia seama ce vei face : pui în spinarea murgului meu samarii cu lucrurile mai de preţ, iar căruţa şi caii îi mîni pe drumul cel mare, care coboară spre Hurez. Pînă spre seară ajunge în faţa mînăstirii cu arnăuţii lui Sava, puşi pe urmele ei.

— Iar noi, în vremea asta vom urca, pe lîngă apa Bistriţei, poteca ce duce spre Cheia, în munţi, la coliba moşului Toma. Am înţeles, taică... Dar, tu, tu cum vei merge fără cal ?

— Lasă în seama mea grija asta, făcu pandurul cu un gest de nepăsare. Doar aici, peste munte, e casa lui Oarcă-ceaşul. Împreună cu el şi cu încă vreo doi voinici pornim poate mai departe... Tu să grijeşti de toate, ca un bărbat, să mergi la vînat, că moşul e bătrîn, să aperi casa de duşmani şi fiare... Fii vrednic, neînfricat şi inimos...

Băiatul se aruncă în braţele tatălui său. Tătucă, înţelegînd mai mult decît putea spune, femeia îşi privea bărbatul cu ochii secaţi de lacrimi.

— Ana ! îi şopti căpitanul cu duioşie, mîngîindu-i părul cărunţit la tîmple. Nu ţi-a fost traiul uşor şi tihnit lîngă pandurul tău. Dar va trece şi încercarea asta şi vom îmbătrîni amîndoi în pace, la vatra noastră...

— Rămîi cu bine, Gheorghe, oftă femeia. Aşa ne-a fost soarta. Ne-om vedea din nou, de-o vrea domnul...

— Ne-om revedea, nevastă, ne-om vedea cu bine şi sănătate curînd, rîse cu veselie silită pandurul. Apoi îşi trase armele şi cornurile de pulbere din coburii calului, iar băiatul sări în şa.

— Domnul cu voi ! strigă bărbatul şi lovi caii. Animalele se arcuiră sub arsura biciului şi porniră în galop pe drumeagul ce tăia drept platoul, printre brazii mărunţi şi fagii uriaşi. În urma căruţei călărea băiatul ; din cînd în cînd întorcea capul spre pandurul care rămăsese în loc, urmărindu-i cu privirea. Cînd o cotitură a drumului îi răpi din vedere, se întoarse şi

chipul său își pierdu blîndețea, trăsăturile i se înăspriră și un fulger de mînie îi trecu prin ochii întunecați.

— Oarcă, sărmane prieten, poate că mai zaci încă neîngropat în țărîna Dragășanilor, iar casa ta, asemeni cu a mea, o fi acum pustiită de flăcări...

Întărit de mînia ce-i fierbea în suflet, apucă securea scurtă într-o mînă și sîneața în cealaltă și prinse să urce pieptiș stînca. Ajunse sus, răsuflînd din greu. De acolo, privirea sa cuprindea colinele și văioagele, peste care drumul sălta și cobora în șerpuiri largi... Urmăritorii nu se zăreau. Porni apoi să-și pună în aplicare planul pe care-l gîndise tot timpul drumului... Cercetă cu atenție stînca pe care stătea și care se înălța ca un pinten deasupra drumeagului. Găsi repede ceea ce căuta : o crăpătură adîncă, năpădită de mușchi. Ochi apoi trunchiul unui pom și începu să-l izbească cu securea. În mai puțin de un ceas trunchiul era tăiat, retezat la jumătate și cu capătul ascuțit împins în crăpătura stîncii. Cu cealaltă jumătate de buștean, folosindu-o ca pe-un mai, prinse să izbească cu icneli îndesate în trunchiul vîrît în stîncă. Încet, dar sigur, lemnul își făcea loc în piatră, lărgind plesnitura adîncă a stîncii. Cînd, ostenit, își îndreptă spinarea, i se păru că zărește în depărtare, în căușul unei văi, umbre negre, mișcîndu-se pe albul drumului.

— Ei sînt, blestemații...

Cu puteri noi apucă maiul greoi şi izbi cu sete în trunchiul intrat pe jumătate. La fiecare izbitură a uriaşului, stînca de sub picioarele lui vibra cu ecouri adînci, ca un vaiet pornit din măruntaiele pămîntului. Curînd, buşteanul lung de cinci coţi intră aproape cu totul în crăpătura stîncii. Ursan lepădă maiul şi merse spre un fag voinic, la rădăcina căruia şopotea un izvoraş, strecurîndu-se nevăzut printre ierburi. Acolo bău cu sete, îşi umplu cuşma cu apă şi veni cu ea spre stîncă. Vărsă cu grijă apa peste buşteanul înfipt în crăpătura stîncii. Făcu lucrul acesta de mai multe ori, pînă simţi sub tălpile sale o mică zguduitură, parcă un tremur al pămîntului. Puse mîna pe buştean şi-l găsi slăbit.

— Aha, strigă el mulţumit. Lemnul moale e mai tare ca piatra amarnică.

Apucă maiul şi lovi din nou în buşteanul înfipt ca un cui în munte, pînă rămase afară de două palme.

— Şi acum din nou apa va zdrobi stînca, murmură el, pornind spre izvor...

După un timp, cînd socoti că pintenul de piatră abia se mai ţine într-un fir, pandurul se aşeză ostenit jos, îngăduindu-şi un răgaz. Apoi începu să-şi rostuiască armele. Încărcă îndelung şi cu grijă sîneaţa, după care cele două pistoale. Le orîndui pe toate în faţa sa, la îndemînă. Se ridică şi adună bolovani, pe care-i aşeză cu dichis unul peste altul, închipuind un crenel de piatră.

Căpitanul se pregătea de luptă...

În liniștea dimineții, tropotul îngemînat al unor cai ajunse nedezlușit pînă la el. Un pîlc de pomi îi mai ascundea încă vederii sale pe urmăritori.

Dar iată-i răsăriți deodată în față, la cîțiva zeci de stînjeni în jos, pe drumul care se întindea sub el... Pandurul îi numără, căutînd cu ochii căpetenia. Erau doisprezece călărași, iar în frunte căpitanul lor, un om voinic, îndesat, cu chipul întunecat și mustața groasă : Sava !

Presimțea, putea să jure că Sava pornise pe urmele sale ; doar el îi cunoștea casa. Pe el, pe căpitanul Ursan, îl vroia Sava, ca preț al trădării, pentru a-și năimi la Silistra iertarea Pașei și poate, mai știi, vreo slujbă peste arnăuții domnului ori pe lîngă caimacam.

Se bucură în gînd că tocmai el venise pînă aici, în timp ce-i urmărea apropiindu-se, în trapul mărunt al cailor, prin cătarea puștii. Îi va plăti acum pentru trădare, pentru pandurii uciși, pentru răul făcut lui, fostul tovarăș de luptă.

Pandurul așteptă pînă urmăritorii se apropiară la bătaia armei. Degetul îi tremura pe trăgaci. Vedea limpede fața lată a lui Sava, ochii lui ce răscoleau bănuitori pe sub sprîncene frunzișul de pe promontoriu. Încă zece metri... cinci...

— Bum ! Arma bubui ca un tunet, spărgînd în ecouri prelungi liniștea văilor. Dar cu o clipă înainte,

văzînd flacăra, Sava se plecase pe grumazul calului şi un om din spate scoase un urlet, îşi prinse pîntecul cu mîinile şi se prăvăli de pe cal. Renegatul strînse de dîrlogi. Armăsarul se ridică în două picioare, iar cei ce veneau din urmă se buluciră speriaţi...

Pandurul îşi înăbuşi o înjurătură. Luă apoi unul din pistoale şi sprijinindu-l de meterezul de piatră trăsni în grămadă. Un nou urlet de durere îi răspunse.

— Doi, murmură pandurul şi apucînd şi celălalt pistol ochi în linişte.

Al treilea arnăut se zvîrcolea printre pietrele drumului. Înspăimîntaţi, caii cu şeile goale alergau de colo, colo, încurcîndu-i pe ceilalţi. Unul dintre aceştia o porni înapoi, în galop, trăgînd după el şi stăpînul rănit, agăţat cu pintenii în scară.

— Descălecaţi ! urlă Sava, ascunzîndu-se printre arnăuţi. Jos caii !

De sus, în timp ce-şi încărca armele, pandurul îi văzu pe călăraşi cum descalecă cu iuţeală şi îşi culcă caii pe burtă, cu îndemnuri şi izbituri în coaste. Adăpostiţi în spatele lor, arnăuţii răscoleau neliniştiţi cu privirea frunzişul, cercetînd tulpinele pomilor.

— Cătaţi sus, pe dîmbul de piatră, lîngă tufă, spuse cu voce joasă Sava. Se vede o cuşmă. Se ridică acum : ochiţi ! Trageţi odată, blestemaţilor ! urlă el.

Armele răpăiră dezordonat şi un nor de praf şi ţăndări spulberară tufa şi odată cu ea şi cuşma pandu-

rului. Ursan rîse tăcut şi aduse lîngă el, cu bățul, cuşma ciuruită de plumbi. Ochind apoi cu zgîrcenie, în vreme ce ceilalți își încărcau armele, apăsă cu degetul sigur trăgaciul.

— Al patrulea! murmură căpitanul.

În spatele calului, unde se ascunsese, Sava spumega de furie. Se întoarse spre ostaşul de-alături şi strigă:

— Gherasim! Ai să urci costișa, să-i sări în spate. Cînd vom slobozi puştile, tu să te arunci între lăstarii de colo. Atenție la mine, diavoli! Acum!...

Armele răsunară în slavă şi aşchii săriră din bolovanii aşezați ca meterez, silindu-l pe pandur să-şi ascundă capul. El nu-l văzu pe arnăutul ce sărise în brădet şi care acum se furişa, tîrîndu-se în sus, printre pietre şi tufe. Sîneața îi trosni iar şi la arsura plumbului un cal sări în sus, bătînd cu copitele pămîntul. Speriat, arnăutul ascuns pînă atunci în spatele lui, alergă într-acolo, încercînd să-l domolească. Dar calul, deslănțuit, nu mai asculta de stăpîn. Proptindu-se deodată pe picioarele din față, asvîrli copitele din spate spre omul care nu se aştepta la un asemenea atac. Eteristul icni sec şi, aruncat cu putere, căzu ca un sac de cartofi dincolo de marginea drumului. Furat de scena la care asistase, pandurul rămase deasupra stîncilor şi abia cînd auzi detunătura, şi-şi simți umărul prins într-un cleşte de foc, înțelese că a fost lovit. Orbit de furie, ridică pistolul şi trase.

Omul care se săltase deasupra calului se prăbuşi cu un geamăt pe spate, scăpînd puşca fumegîndă. Ursan îşi smulse din copci mindirul şi cămaşa ; sîngele se scurgea într-un şuvoi cald, ameţitor. Oştean vechi, îmbătrînit în războaie, nu-l speria sîngele. Pe trupul lui bătăliile trecute lăsase multe semne şi din ele sîngele cursese din belşug. Dar acum, în faţa numeroşilor duşmani, aici, în reduta în care se închisese singur, avea nevoie de toate forţele pentru a rezista cît mai mult. Îşi rupse o bucată din cămaşă şi strîngînd din dinţi reuşi, cu preţul unor dureri înăbuşite, să-şi lege umărul stîng. „Trebuie să-i ţin în loc cît mai multă vreme, cugetă el. Oare au ajuns ai mei la adăpost ?"...

Stai ! se auzi o voce, atît de puternică încît omul părea că-i lîngă el.

Pandurul rămase împietrit. Simţea inima zbătîndu-se ca o pasăre în piept. Mintea îi lucra cu înfrigurare. Ce s-a întîmplat ? De unde a răsărit pe stîncă omul care îndrepta spre el ţeava lungă a unei sîneţe ? Îl zărea cu coada ochiului cum sta lipit de un arbore.

— Lasă pistoalele acolo şi ridică-te ! strigă arnăutul.

Înţelese că-i pierdut. S-ar fi împotrivit poate mişelului ce-i căzuse în spate şi l-ar fi înşelat într-un fel, ca apoi să-l răpună, dar în furia rănirii descărcase cu nesocotinţă toate armele şi ele stăteau acum nefolo-

sitoare în fața-i. Trebui să se supună. Se ridică greoi în picioare, pe stîncă. Chiar în acea clipă o pușcă detună jos, pe drum și glonțul îi șuieră pe lîngă ureche.

— Nu mai trageți, strigă arnăutul spre ai săi. L-am prins! Strigăte de bucurie răsunară în grecește.

— Aduceți-mi-l aici, strigă Sava. Îl vreau viu... Vreo cîțiva din cei ce stăteau ascunși în spatele cailor se ridicară și porniră în fugă spre reduta care acum capitulase. Dar nu făcură zece pași și o împușcătură răsună sus, printre arborii de pe stîncă. Toți înlemniră.

— Cine a tras? răcni furios Sava. Gherasim!

Dar Gherasim, cu ochii peste care se așternea pînza morții, aluneca încet pe lîngă pom.

Pandurul privi uluit spre arnăutul căzut și-apoi spre locul de unde venise glonțul salvator. Lîngă tulpina fagului, cu o pușcă lungă, sprijinit în ea, stătea, cu fața lividă, cu ochii măriți, Miu.

— Tu strigă tatăl. De ce te-ai întors?

— Gherasim! se auzi iar vocea lui Sava. Ce se întîmplă acolo? Răspunde!

Vocea dușmanului său de moarte îl trezi pe bătrînul pandur.

— Repede, jos, culcat! strigă el spre flăcăiandru și se prăbuși pe stîncă, scoțînd un urlet înfiorător.

— Ticălosule, l-ai omorît! se auzi de jos vocea renegatului. Chehaia-beiul îl vrea viu. Alergați, îi

zori el pe oştenii ce se opriseră nedumeriţi, cătînd cu privirile sus, spre stîncă.

În vremea aceasta, pandurul se tîra încet, ieşind din raza urmăritorilor.

— Miule, copile, adă tu de colo, în cuşmă, apă...

Băiatul făcu iute ce-i ceru tatăl şi aduse, ferit, cuşma plină cu apă.

— Aşa... făcu bătrînul. Şi încet, cu grijă, de parcă picura balsam tămăduitor pe o rană, ori turna aur topit în forme, el lăsă să se scurgă pe lemn apa din cuşmă... Puse apoi mîna pe maiul ce-l avea pregătit alături. Auzea clar paşii arnăuţilor ce se apropiau de mica trecătoare de sub el... Şi tot astfel simţea, ca pîrîiturile îndepărtate ale unei lupte, trosniturile înăbuşite din miezul stîncii. Acum era momentul! Dintr-un salt se înălţă în picioare peste stîncă şi ridicînd maiul lovi cu sete. Odată, de două ori... Un trosnet cumplit răsună şi pintenul de piatră se rupse din stîncă, prăvălindu-se într-un vîrtej de bolovani şi praf peste drum...

Strigăte de groază şi durere se auziră înăbuşite, ca din fundul pămîntului.

Sava privi totul cu graiul pierit. Văzuse statura uriaşă a pandurului ce-l credea lovit, răsărind pentru o clipă deasupra trecătorii, lovind cu un buştean în stînca din faţa sa. Mai văzuse apoi cum stînca se sparge de parcă blestematul de pandur ar avea în

brațe tăria de a despica munții și zărise, vreme de o clipă, pe oamenii lui pierind sub malul prăbușit. Acum trecătoarea era zăvorîtă de stîncă, oamenii lui uciși, iar colo sus, din norul de praf ce se ridicase, auzea rîsul cumplit al căpitanului de panduri.

— Ha, ha, Sava, căpitane de vînduți! Ai crezut că-l răpui pe Ursan, pandurul?

Sava simțea, de frică cum îi bat ciocane în creieri. Răcni, în culmea nebuniei:

— Trageți în el ticăloșilor! Trageți că vă ucid!

Încărcă tremurînd arma și îndreptînd-o spre locul unde văzuse răsărind statura uriașă a pandurului, o slobozi cu sete, punînd, în apăsarea degetului pe trăgaci, toată ura sa.

Deasupra hăului înecat în pulbere, Ursan gusta beția răzbunării. Își lăsă capul pe spate și hohotul lui răscolea pădurea și văile. Unul cîte unul, răpusese pe netrebnicii din ceata de zavergii renegați a lui Sava. Cu mîna sa, prăvălise un munte între bandiți și ai lui.... Iar acum, feciorul său se dovedise un neînfricat pui de pandur, mîntuindu-l pe el, oștean vechi, de rușinea înfrîngerii...

Dar un plumb fierbinte, venit orb de dincolo, îi sparse pieptul și-i opri acolo hohotul uriaș. Rămase nemișcat, înfipt parcă în stîncă, apoi bătu aerul cu mîinile și se prăbuși pe spate ca un gorun trăznit.

— Tată, strigă băiatul speriat, repezindu-se la el. Ești lovit? spune, tătucă...

Pandurul deschise ochii şi gemu adînc. Făcu un efort şi şopti aspru :

— Trage, băiatule... Încarcă arma şi descarc-o în ei... Nu le da răgaz să vină aici... Aşa... Încarcă şi arma mea... Dă-mi-o...

Se răsuci şi potrivindu-şi cu greu puşca pe umăr se încordă şi apăsă trăgaciul. O clipită mai apoi trosni şi sîneaţa băiatului. Detunăturile împerecheate, urmate de şuierele plumbilor, stîrniră printre arnăuţii rămaşi jos, în drum, fiorii unei spaime noi. Renegatul le citi frica în ochi. Îi cunoştea şi ştia că dacă-i va îndemna din nou la luptă, arnăuţii nu vor pregeta să-l răpună pe el şi să dea bir cu fugiţii. Îşi blestemă în gînd ghinionul : pentru a treia oară pandurul îi scăpă din mîini. Trebuie să se hotărască.

— Sînt mulţi acolo sus, se auzi glasul lui repezit. Pe cai. Înapoi !

Trei oameni se aruncară pe caii ce se ridicaseră speriaţi de zgomotul căderii stîncii şi, dînd pinteni, porniră în galop.

— Nu-l lăsa să scape, copile, strigă cu îndîrjire pandurul. Trăsneşte-l pe arnăutul cel gros, cu chivăra albă... El e Sava, trădătorul...

Flăcăul îşi descărcă din nou sîneaţa, dar plumbul său nu făcu altceva decît să ridice un norişor de praf la cîţiva paşi în urma calului celui ochit. Curînd cei trei dispărură după cotitura drumului, dar

tropotul cailor mai răsună un timp, din ce în ce mai stins. Liniştea reintră în stăpînirea locurilor ce fuseseseră scena unei cumplite lupte. În drum, caii rămaşi se domoliră repede şi începură să pască firele de iarbă din marginea drumeagului.

Sus pe stîncă, Miu privea mut de spaimă chipul palid al tatălui său. Tot trupul îi era scuturat de friguri.

— Tătucă, tătucă, îngăimă el cu glasul gîtuit. Îşi muşca buzele ca să nu plîngă.

Încerca cu mîinile tremurînde să-i desfacă mai mult cămaşa. Sîngele izvora în zvîcniri dintr-o rană în mijlocul pieptului larg al oşteanului. Apăsă cu năframa sa peste rană. Pandurul gemu adînc şi deschise ochii, privindu-l cu durere.

— Ascultă-mi cuvintele, Miule, copilule, căci degrabă ne vom despărţi. Voi pleca din nou în lupte şi de acolo nu mă voi mai întoarce.

— Tătucă, gemu băiatul.

— Nu plînge, eşti luptător, fiu de pandur, nepot de căpitan al oştirii de ţară. Primeşte ce-ţi dă soarta, răul ca şi binele, neînconvoiat, ca un bărbat. Şi acum, ascultă! Mişeii nu se vor mai întoarce... Vei strînge armele arnăuţilor şi le vei dosi într-o ascunzătoare. Cîndva vei avea poate nevoie de ele... Caii îi vei goni în vale... Apoi vei porni în munţi, la moşul... Acolo vei sta ascuns pînă la ziua cînd în

mîinile tale ursul se va pleca în ţărînă. Atunci să cobori din nou. Să cauţi oameni pe seama ta, armele pe măsura braţului şi să întinzi prin locurile acestea judeţul haiducilor...

Pandurul se opri, răsuflînd greu. Sub apăsarea mîini sale, băiatul simţea zvîcnitura sîngelui.

— Să loveşti în ciocoi ; să-i despoi de aurul stors de la sărmani şi să-l întorci celor ce au nevoie de el. Pe păgînul ce ne pîngăreşte ţara să-l tai unde-l găseşti, iar pentru trădători, funia. Oţelul armei să nu-l pătezi cu sîngele lor. Iar dintre aceştia, să nu-ţi afli răgaz pînă nu-l ajungi pe cel care ne-a vîndut turcilor, mi-a pîrjolit casa şi mi-a trimes în piept jarul care mă arde.

— Sava ! şopti printre buzele strînse băiatul.

Pandurul înclină sfîrşit capul. Mîna sa căută înfrigurată chimirul lat, prinse prăseaua de os crestat a jungherului şi-l trase afară.

— Uite, ridică el arma în faţa băiatului : jură pe oţelul ăsta că-i vei plăti întreit tot ce ne-a adus el nouă.

— Jur ! murmură copilul, punînd mîna pe crucea jungherului...

Pandurul închise ochii obosit. Un val de sînge îl podidi pe gură. Trupul uriaş fu scuturat de un spasm. Mîna sa strînse pe cea a flăcăiandrului. Buzele se mişcau. Deschise din nou ochii, ţintind cu lumina lor

arzătoare pe băiat, ridică cu greu capul. Miu se plecă, sorbind ultima șoaptă a pandurului.

— Să nu ierți, Miule... Să nu ierți...

Fața îi rămase împietrită, iar lumina din ochi se coborî într-o noapte adîncă, adîncă...

— Taică! gemu Miu îmbrățișînd trupul drag al părintelui său. Tăicuțul meu viteaz și drept!

Pe stînca însingurată, în lumina aurie a după-amiezii, un băiat aflat la prima mare durere își încheia, cu ultimele lacrimi, copilăria. Deasupra, în frunzele pomilor, păsările își reluau nepăsătoare sporovăiala lor veselă...

...L-a îngropat acolo sus, pe stîncă, să străjuiască pentru totdeauna, ca un viteaz căpitan de plai, colinele și văioagele ce se unduiesc pînă departe, spre zăvoaiele de un verde crud ale Oltului.

A legat apoi căpestrele cailor slobozi, cîte doi, și i-a mînat cu lovituri spre vale. Armele le-a cules din drum, pe unele — pistoalele și cornurile pe pulbere — le-a smuls din cingătorile arnăuților căzuți și le-a dus cu sine sus, pe creastă. Tainița a găsit-o lesne, în trunchiul fagului se deschidea o scobitură largă ce putea cuprinde trupul unui om. Aici a ascuns armele, le-a acoperit cu bolovani și mușchi, iar la intrarea scorburei a înfipt mlădițe tinere de alun și jugastru.

Adăstă o vreme la mormîntul pandurului. În genunchi, cu mîinile înfipte în țărîna rece, șopti din

nou jurămîntul. Sărută cu ochii înlăcrimați piatra ce o așezase la căpătîiul tatălui său și ridicîndu-se începu să coboare spre cotitura drumeagului, unde lăsase priponit calul. Ducea pe umeri pușca grea a pandurului, iar la brîu jungherul, ca să-și amintească în fiecare clipă de jurămînt. Încălecă și porni pe drumul tot mai îngust ce pornea spre culmile cărunte ale munților, lăsînd în urma sa ultimul mormînt al unei răzmerițe ucise și odată cu ea cîntecul frînt al copilăriei sfîrșite în durere...

Miu galopa cu fața împietrită, cu dinții strînși, spre tăria aspră a munților.



Bătrînul Matei își întrerupse povestirea. Lîngă el, tînărul prospector îl urmărea tăcut și răbdător cum răscolea focul, stîrnind tăciunii adunați sub spuză. O pasăre țipă ascuțit undeva în pădurea de pe culme. Bătrînul tresări și privi curios în direcția contrară, spre valea înecată în liniștea nopții.

— Ei, ce-i ? nu-și putu stăpîni nerăbdarea tînărul. Ce este ? Vezi ceva ?

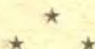
— Da ! arătă bătrînul cu capul spre vale. Curînd se vor ivi zorile.

— Lasă asta ! Spune mai departe...

— Mai departe e mult de spus, făcu bătrînul moale. Și n-am să termin povestea înaintea zorilor.

— Uf, nea Matei, tare îți place să perpelești omul. Spune odată povestea lui Miu !

— Bine, zîmbi bătrînul și își aprinse din nou pipa.



De la întîmplările acelea, patru toamne au așternut frunze de aramă peste mormîntul singuratic de pe culme. Patru ierni cumplite au biciuit cu viscolele lor fagul uriaș de alături ; de patru ori primăvara a năvălit prin poienile răzlețe, înfiorînd codrii aspri.

Într-o zi, a celei de-a patra veri, un om urca gîfîind pieptul unei culmi învăluite în brazi mărunți, de la poalele muntelui Vînturărița. Omul mergea fără o țintă anume. Graba, mișcările dozordonate, dar mai ales expresia ochilor săi trădau o spaimă cumplită, care-l mîna orbește spre necunoscut. Din cînd în cînd întorcea capul și răscolea cu privirile îngrozite văioagele înecate în verdele pomilor. Se opri răsuflînd din greu lîngă un copac și se sprijini de tulpina lui. Atunci cîteva împușcături răsunară sec undeva în vale. Omul sări, se dezlipi cu un efort de tulpina pomului și se năpusti cu un salt spre un desiș de jnepi. La adăpostul lor, fugarul privi îndărăt. Îi descoperi pe urmăritori, înaintînd ferit, ascunși de pomi. Ce țintă bună pentru un pușcaș dibaci ; dar arma lui zăcea descărcată undeva într-un tufiș, acolo unde dăduse prima luptă cu potera. Înțelese că poterașii îl vor urmări pînă în pîn-

zele albe. De-ar reuşi să găsească poteca care duce sus, peste munte, dincolo în valea Lotrului şi de acolo... Porni din nou să urce. Pădurea de brazi îl înghiţi sub aripa ei verde. Se simţea acum mai sigur, mai liniştit. Dădu peste un izvor ce şopotea pe nişte pietre şi se pierdea apoi la vale, printre frunzele moarte. De aici se zărea o potecă făcută de animalele ce vin noaptea ca să se adape. În ochii omului licări speranţa. Crezu că găsise poteca care-l va conduce peste munte. Prinse să meargă mai repede şi cînd întîlni un tăpşan neted o luă la fugă. Deodată pămîntul îi fugi de sub picioare. Auzi o pîrîitură şi se prăbuşi în întuneric. Cînd se dezmetici, peste cîteva clipe, îşi dădu seama că se afla pe fundul unei gropi. O lumină săracă îi venea de sus prin spărtura pe care o făcuse în acoperişul de crengi şi frunze, trupul său în cădere. Încerca să se caţere sus, dar mîinile şi picioarele îi alunecară pe pămîntul moale. Nici un colţ de piatră, nici o rădăcină de care să-şi prindă degetele sale tremurînde. Sudoarea îi şuroia pe frunte, scurgîndu-se în barba aspră şi neîngrijită. Se strădui să ajungă prin săritură la marginea gropii, dar de fiecare dată degetele lăsau şanţuri în pămîntul alunecos. Blestemă cumplit, vru să renunţe cînd îşi aminti de jungherul ascuns la brîu. Îl scoase şi începu să sape trepte în pereţii capcanei. Curînd înţelese că-i zadarnic : urmăritorii îl vor descoperi înainte ca el să termine lucrul.

— S-a sfîrşit, şopti deznădăjduit şi se rezemă de peretele rece. De acum puteau să vină toţi...

Ca un răspuns, o umbră acoperi spărtura din acoperişul capcanei. Prizonierul ridică privirile şi zări, înfiorat, ochiul rece al unei puşti ce-l ţintuia. Deasupra ei, doi ochi îl cercetau cu o uimire adîncă.

— Cum naiba ai căzut aici? auzi el o voce tînără, în care se ghicea rîsul abia stăpînit.

Ţeava puştii coborî şi mai mult. Captivul se lipi de peretele umed. Închise ochii, aşteptînd să audă detunătura.

— Hei, tu de colo: prinde-te de ţeavă, am să te trag sus!

Omul deschise ochii şi privi spre cel de deasupra gropii. Văzu o faţă de flăcău destinsă într-un zîmbet prietenos. Nădejdi noi întoarseră puteri nebănuite în trupul omului hăituit. Se prinse zdravăn de ţeava rece, de cureaua armei şi, ajutîndu-se cu picioarele, începu să urce. Ajunse sus, icnind din greu şi se prăbuşi alături, pe covorul de frunze moarte.

Închise ochii şi respiră cu nesaţ mirosul de frunze şi de brad. Dar în clipa următoare, conştiinţa primejdiei apropiate îl făcu să sară în picioare.

— Să mergem repede, sînt aproape!

Şi dădu să pornească fără să mai aştepte pe necunoscutul salvator, dar o voce aspră tună undeva în spatele lor.

— Stați ! O mișcare și sînteți morți !

Fugarul înlemni cu un picior înainte, așa cum îl prinsese porunca.

— Arnăuții, respiră el sfîrșit. Dar, ciudat, în locul spaimei o liniște rece îl cuprinse. Nu se mai simțea cerbul încolțit de lupi. Va lupta pînă la capăt. Mîna sa se strecură nevăzută spre prăseaua jungherului.

— Sări în tufiș ! auzi șoapta flăcăului.

Pe chipul frumos al tînărului zîmbetul pierise. Degetele sale alunecau pe trăgaciul armei. Nervii îi erau întinși ca niște strune.

Un strigăt sălbatic răsună în codru. Flăcăul se răsucise într-un salt și, înainte de a atinge pămîntul, arma sa detună. În clipa următoare două gloanțe răscoliră frunzele la o palmă de capul său. Izbucni ca fulgerul. Ridică deasupra capului securea scurtă. Cînd zări pe unul dintre cei cè traseră, oțelul îi și pornise din mînă. O bufnitură, un țipăt de moarte și al doilea poteraș se prăvăli la pămînt. De lîngă un pom se desprinse un al treilea arnăut care se repezi spre el, învîrtind deasupra pușca descărcată ca pe o măciucă. Un salt de lup și arnăutul abătu latul puștii asupra tînărului, dezarmat. Dar o umbră se ridică în fața-i și oțelul sclipi ca un fulger, arzîndu-i pieptul. Gestul i se frînse și arnăutul căzu moale la picioarele celui pe care-l urmărise.

— Ce-ați căutat ați găsit, murmură omul privind aiurit leșurile celor trei poterași.

— Am ieşit binişor din bucluc, nu-i aşa? auzi el vocea cu umbra aceea de rîs a flăcăului. Se întoarse. Abia acum îl vedea în tihnă pe cel care-l scăpase de urmăritori. Nu-şi putu reţine o exclamaţie. În faţa lui stătea un tînăr înalt, cu un chip plăcut şi ochi plini de sinceritate. Păru-i cădea pe ceafa puternică în şuviţe aurii. Sub cămaşa de pînză aspră de in, umerii i se rotunjeau largi, lăsînd să se ghicească o putere neobişnuită. Mijlocul subţire era încins de un şerpar lat, în care stătea înfipt un jungher cu prăsele de os crestat la foc. Pantalonii de abà stăteau strînşi pe picior şi se terminau în nişte cizme moi cu carîmbi încreţiţi.

— Îţi mulţumesc, voinice. De nu erai...

— De ce să-mi mulţumeşti? Doar eu sînt de vină. Mi-am aşezat capcana în drumul tău. Şi cînd colo uite ce mistreţ mi-a căzut, rîse el zgomotos. A fost o vînătoare straşnică. Străinul începu şi el să rîdă.

— Vînătoare, auzi la el. Năzdrăvan eşti, flăcăule!

— Cine eşti? În vocea tînărului rîsul pierise. Îl ţintuia cu o privire rece.

— Om bun, răspunse fugarul susţinîndu-i netulburat privirea. Neculai Firizu mi-e numele. Nu lua în seamă că sînt hărţuit de potere. Nu-s tîlhar. Am fost drept credincios monah al sfintei mînăstiri Polovragi.

— Dară înainte de asta? continuă netulburat flăcăul. Prea ştii învîrti bine jungherul, sfinţia-ta!

— Înainte ! Omul parcă își răscolea amintirile. Mai știu eu ? Poate țineam în spate sîneața, la brîu hangerul și în mîini frîul murgului, dar nu în slujba stăpînirii. Parcă așa țin minte...

— Pandur ? șopti flăcăul, apoi cu emoție : Din ceata cui ?

— Am luptat cu Mehedințeanu, apoi lîngă sabia lui Zoican. Da' tot sub Domnul, sub steagul Vladimirescului...

— Pe Ursan, Căpitanul, l-ai cunoscut ?

— Ursan ! Dar cine nu-l știa pe Ursan Uriașul ?! Ne-am despărțit la Rîmnic, după prăpădul Drăgășanilor. El a pornit în sus spre Cozia, iar eu spre Polovragi. Auzii că l-au tăiat turcii cu toți oamenii...

Dar băiatul nu-l mai ascultă. Se apleca și ridică arma arnăutului. Omul îl înțelese și făcu la fel cu ceilalți. Odată treaba făcută, traseră leșurile și le aruncară în groapă, peste care îngrămădiră pietre, crengi, mușchi.

— Hai ! comandă scurt tînărul, și o porni înainte, cu pasul rar și egal al omului de la munte. Merseră o vreme, dînd ocol larg pintenului de deal ce se dovedi din piatră. Se cățărară apoi peste o bîrnă semănată cu pietre ascuțite. În dreptul unei crăpături, în stînca cenușie, tînărul se opri brusc. Duse încetișor sîneața la umăr și trase fără să șovăie. De pe un pinten de deasupra, o căprioară se prăbuși în bră-

detul din fața lor. Tînărul o prinse de picioare, o săltă pe umeri și porni fără să scoată o vorbă. Curînd, fostul pandur desluși semne care-i vesteau că prin preajmă este o locuință omenească : cioturi de arbori doborîți de secure și un miros de foc stăruia în aer.

Coliba le apăru brusc în față, după o spinare de stîncă, din trunchiuri de brad corhănit și afumat, puși unul peste altul. Acoperișul de șiță înnegrită se țuguia în sus, întrecîndu-se cu un brad ce-i sta ca un străjer într-o coastă. Un cerdac scurt, ridicat de la pămînt, mai mult împotriva fiarelor, îmbrățișa casa din părți și din față. Acolo în fața ușii, sprijinit cu o mînă de pălimarul crestat, aștepta un om, un moșneag înalt și drept ca un gorun, cu părul ca neaua revărsîndu-se peste umeri.

— Bun găsit, taică, îi spuse apropiindu-se flăcăul. Și coborîndu-și povara, aruncă trupul ciutei lîngă focul din fața colibei.

— Pe omul acesta l-am găsit căzut în capcana mistreților, vorbi flăcăul începînd să jupoaie vînatul. Îl încolțiseră poterașii... Dar i-am dovedit noi, adăugă cu un zîmbet fugar spre pandur.

Moșul ascultase vorbele băiatului fără să arate vreun gest de uimire. Se mulțumi să cerceteze în tăcere fața și hainele străinului.

— Rămîne ascuns la noi ? întrebă ursuz unchiașul voinic.

Flăcăul nu răspunse îndată, își făcu de lucru cu ciuta răpusă, apoi brusc înfipse jungherul în buşteanul ce slujea de masă.

— Nu, se ridică el şi privi în ochii aspri ai bătrînului. Nu rămîne aici la noi. Eu cobor cu el în vale, căci a venit vremea, taică...

Moşul rămase ca un stejar fulgerat. Ochii îi sclipiră şi vîrfurile mustăţilor tremurară. Înţelese că flăcăul îl părăseşte şi că lucrul acesta, odată hotărît, se va împlini. O minută îl privi ţintă şi după aceea se întoarse şi intră gîrbovit în casă. Flăcăul se răsuci şi cu ochii scăpărînd, strigă spre pandur.

— Merg în vale să lovesc în ciocoi, în ispravnici, în vătăşei şi toţi cei care i-au vîndut pe panduri. Te legi cu jurămînt de credinţă să mă însoţeşti la bine şi rău ?

— Haiduci ?! şopti înfiorat omul. Dar întîlnind ochii de jar ai flăcăului, prinse mîna ce i se întindea şi o strînse cu putere. Mă leg !

— Pînă la moarte ?

— Pînă la moarte. Jur !

Din colibă, moşul ieşi ducînd sub braţele sale voinice două şei mari şi vechi, ţintuite şi împodobite cu fireturi. Şei pandureşti. Le aruncă jos pe podeaua ceardacului şi începu tăcut să le cerceteze cu migală de vechi călăraş. Tînărul îl privi şi zîmbi cu dragoste.



...Abia se înserase și nu în toate chiliile opaițele licăreau cînd *două umbre se strecuraseră sub zidul* mărunt al mînăstirii Polovragi. Se opriră la un loc știut dinainte... Cei doi începură să desprindă cu jungherele bolovanii prinși în zid. Curînd în alcătuirea de pietre se deschise o gaură prin care necunoscuții se mistuiră înăuntru, în mînăstire. Se aflau într-o cuhnie părăsită și la lumina săracă a lunii se vedea vatra prăbușită. Cel ce cunoștea, de bună seamă, locurile, pășea înainte cu grijă, să nu iște zarvă. Ajunseră la o scară și prinseră să-i urce treptele în vîrful picioarelor. Dădură într-un cerdac luminat de opaițele aprinse în camera din față. Omul dinainte privi pe fereastră și-i făcu semn celuilalt să se apropie. În odaie, la o masă lungă, aplecat mult asupra ei, un călugăr se îndeletnicea cu o treabă care-l bucura nespus, de vreme ce-i străluceau atît de viu ochii. Scotea din pungi monede și le așeza în față, după feluri și mărimi. Cei doi oaspeți nepoftiți schimbară o privire ; cel dintîi zîmbi scurt și dinții îi luciră în lumină. Își trase pistolul de la brîu și apăsă încet clanța închisă. Își încordă puterile și își repezi sec umărul în ușă. Zăvoarele săriră și dintr-un salt amîndoi erau în mijlocul camerei, țintuind cu țevile pistoalelor pe călugăr.

— Bun găsit, sfinția-ta, îi grăi dulceag fostul monah. Judec, după chipul cuvioșiei-tale, că nu mai

chiteai să ne vedem... Dar, precum spune și Ieremia-proorocul în epistola către Corintieni, versetul patru: „Se va duce omul și se va întoarce teafăr..."

Călugărul încremenise în scaun. Barba scurtă îi tremura și privea la haiduc ca la o nălucă.

— Dumnealui este cinstitul stareț al mînăstirii, făcu el spre însoțitorul său, în chip de prezentare. Miu zîmbi tăcut, mulțumindu-se să-l privească pe tovarășul său.

— Tiii! și la ce grea osîndă te-ai înhămat, mai zise pandurul, doborînd cu țeava pistolului fișicurile de piaștri, misiri, coroane nemțești și dubloni franțuzești, orînduite mai înainte cu atîta încîntare de stareț.

— Să nu te atingi de averea sfintei mînăstiri, spurcatule! se ridică cu arțag monahul. Dar țeava pistolului, ajunsă sub nasul său, îl făcu să recadă pe scaun.

— Averea mînăstirii, zici? Hm! Prețul de sudoare al muncii șerbilor și prețul de sînge al vînzării! Care-s pungile ce le-ai dobîndit pentru capul meu, Starețe Iuda? Crezi că nu te-am văzut din clopotniță, venind cu poterașii după tine? Ar trebui, după legea pandurească, să te ridic în ștreang, dar nu voi să pîngăresc mînăstirea cu hoitul tău. Pune din nou aurul în pungi, strigă el, văzînd bucuria licărind în ochii călugărului.

Pandurul urmări liniştit umplerea pungilor, apoi, fără să spună o vorbă, le luă cîte patru, cinci, în mînă şi le făcu să dispară în nişte coburi de şa ce-i atîrnau la brîu. Cînd termină, puse pistolul pe masă şi pe negîndite îl prinse pe stareţ de gît, înainte ca acesta să scoată un şuierat. Îi mai petrecu peste gură o legătură, îi legă mîinile la spate, de spătarul scaunului şi ieşiră tăcuţi din odaie, nu înainte de a sufla în opaiţe...

Se întoarseră pe acelaşi drum. Ajuns sub scară, pandurul aruncă o privire pe fereastra luminată a unei chilii. Îşi înăbuşi un hohot de rîs. Înăuntru, un preacucernic frate ridica spre tavanul scund un preapîntecos ulcior, sorbind cu nespusă plăcere conţinutul ce nu părea a fi agheasmă.

— E Chirilă, şopti pandurul. Se aghiesmuieşte de Rusalii... A fost şi el pandur sub Ghiţă Haiducul. Să-l luăm. Într-o bună zi îl dibuieşte şi pe el stareţul şi-l vinde arnăuţilor. Chirilă ţine şi cheile de la grajduri...

Cînd clopotul cel mare al mînăstirii începu să bată grăbit, în semn de primejdie şi opaiţele alergau de colo colo prin curtea mînăstirii, cei trei haiduci se aflau departe, galopînd pe drumul Hurezului. A doua zi erau Rusaliile şi Chirilă avea o socoteală de încheiat acolo.



Bătrînul căutător de comori tăcu. Se aplecă și își scutură pipa, lovind-o ușurel de buștean. Suflă preocupat în căuș niște închipuite fire de tutun și o puse cu grijă în buzunarul de la piept. Se ridică apoi greoi, semn neînduplecat că vremea de taclale s-a încheiat și porni negrăbit spre cort.

— Și cu Miu-Haiducul cum rămîne, nea Matei, întrebă prospectorul cel tînăr. Bătrînul se opri din drum și se întoarse pe jumătate spre voinic.

— Povestea întîmplărilor lui Miu-Voinicul este foarte lungă. O singură noapte nu-i de-ajuns ca să ți-o istorisesc. Și iată — arătă el spre răsăritul învăpăiat de lumina soarelui — e ziuă de-acum, și-avem multe treburi astăzi.

...Toată ziua cei doi geologi au răscolit văioagele și crestele, cercetînd pietrele așternute pe fundul pîraielor subțiri și reci. Loveau cu pioletele roca, uneori tare, alteori sfărîmicioasă, ce ieșea ici și colo, asemeni unor spinări cenușii de coloși din marea unduitoare a colinelor verzi. La amiază, n-au revenit la cort; s-au tras în umbra răcoroasă a unor arini, lîngă firul limpede al unei ape și acolo, fără mofturi, au prînzit din desagă: brînză, ceva slănină tăvălită în boia, măsline și pîine. Și-au astîmpărat setea cu pumni de apă ca gheața din pîrîiaș. Apoi nea Matei, după ce și-a scuturat firimiturile din mustăți și de pe genunchi, a zis un „să ne fie de bine" și-a potrivit

capul pe niște mușchi verde. Flăcăul îl privea fumîndu-și înciudat țigara. Se așteptase ca bătrînul să reia firul povestirii de astă noapte, dar nea Matei, fără o vorbă, ca și cînd n-ar fi observat frămîntarea flăcăului, s-a întors pe o parte și prinse să sforăie ușurel pe sub șapcă, parcă în ciuda lui. Castor, cîinele, îl privea nedumerit, neînțelegînd nici el tăcerea bătrînului.

După-amiaza s-a scurs ca și dimineața, doar căutarea oamenilor se făcea ceva mai domolit, cu adăstări mai îndelungi, pe culmi, privind zările. Cînd soarele s-a prins în crestele munților, aruncînd peste întreaga fire arama asfințitului, s-au întors cîteștrei la tabără. Au pus de cină, frigînd la foc cealaltă pulpă a căprioarei prinsă cu o zi înainte, au mîncat și, nerăbdător, flăcăul s-a așezat anume pe un buștean în fața tovarășului său. Acesta își ascunse zîmbetul și aprinzîndu-și pipa cu dichis începu.

— Rusaliile adunaseră în curtea mînăstirii Hurez creștinii veniți de prin satele vecine. Biserica era plină de lume, de lumînări aprinse și de fum. Chiar starețul Nicodin slujea și vocea lui puternică făcea să tremure sfinții zugrăviți pe sticlele ferestrelor. De dragul glasului său frumos venise atîta lume. Dar pentru alte pricini, de bună seamă, urma să sosească ispravnicul de Rîureni, că nu era cunoscut ca iubitor al celor frumoase. În așteptarea lui pesemne se aflau

lîngă porţi un călugăr ce-şi acoperea smerit faţa sub rasa cenuşie, şi cîte un arnăut înarmat de o parte şi de alta a stîlpilor. Un tropot mărunt de cai şi uruitul unei rădvane se auzi de pe drum. Călugărul tresări, aruncă o privire scurtă în lungul drumului şi şopti celor doi străjeri nemişcaţi.

— El e ! Fiţi cu ochii pe arnăuţi ! Pe ispravnic lăsaţi-l în seama mea !

Zgomotul se apropia, iar rădvanul tras de două rînduri de cai se desluşea acum din praful drumului. Se desenau şi siluetele arnăuţilor ce escortau caleaşca în dreapta şi în stînga ei. Alaiul se apropia fără să contenească galopul cailor şi dădu să intre de-a dreptul peste podeţul din faţa porţii, dar călugărul făcu cîţiva paşi în faţă, ridicînd mîna. Surugiul înjură şi strînse hăţurile, oprind rădvana la un pas de îndrăzneţ.

— Ce-i ? De ce-ai oprit ? Se auzi dinăuntru un glas gros şi repezit. Capul mare, rotund şi bărbos al ispravnicului, se ivi în fereastra caleştii.

— Un călugăr ne aţine calea, stăpîne, îi răspunse de sus surugiul. Poate nu-i voie a intra aici pe sus...

— La dracul ! blestemă furios cel din caleaşcă. Cine cutează să-mi oprească rădvana ? Uşa se deschise, împinsă cu furie şi un om gros la trup coborî. Păşi greoi şi apăsat şi se înfipse în faţa călugărului aplecat cu umilinţă în faţa sa.

— Cine ţi-a poruncit să închizi poarta ? răcni el. Ştii oare cine sînt ?

— Da, mărite ! Şi eu am hotărît asta, grăi netulburat călugărul cel smerit.

— Cum ? se sufocă de mînie grăsunul. Cine eşti tu, şoarece de biserică ? şi ridică mîna să-l asvîrle pe cutezător din cale ; dar atunci călugărul îşi îndreptă trupul ; gluga cea cenuşie îi căzu pe umeri şi ispravnicul îi putu vedea, în sfîrşit, chipul.

— Cine sînt ? Nu mă recunoşti, mărite ispravnic ?

Omul cel gros holbă ochii. Privirea călugărului, dar mai ales glasul său îi trezeau aduceri aminte.

— Chirilă ! şopti ispravnicul şi simţi *trecîndu-l* fiorii.

— Aşa, jupîne, văd că nu m-ai uitat, zise cu un zîmbet călugărul, strecurînd mîna sub sutană. Ispravnicul îi observă mişcarea şi răcni îngrozit la arnăuţi.

— Săriţi !... Tîlharii !... Mă omoară ! Pe ei, arnăuţi !...

Obosiţi de drum şi zăpuşală, călăraşii priveau fără chef, peste gard, la mulţimea strînsă la slujbă. Strigătele stăpînului îi găsiră foarte nepregătiţi. N-apucară să smulgă de la *oblîncul* cailor puştile lungi că sîneţele celor doi străjeri din poarta mînăstirii trosniră. Arnăuţii se prăvăliră de pe cai. Simţind primejdia, surugiul se răsuci pe capră după armă dar, fulgerul din mîna lui Chirilă îi frînse gestul, doborîndu-l acolo.

Împuşcăturile răsunară ca nişte trăsnete în liniştea dimineţii. Femeile ţipară, fugind care încotro prin

curtea mînăstirii. Bărbaţii se bulucіră spre porţi şi priviră uluiţi spre arnăuţii prăvăliţi în şanţ. Împingîndu-l cu ţeava pistolului, Chirilă îl duse pe ispravnic spre rădvană. Îl urcă pe capră şi lîngă el în picioare roti liniştit privirea peste mulţimea ce înconjura tăcută caleaşca.

— Oameni buni, se auzi glasul lui Chirilă. În sărbătoarea Rusaliilor, Domnul a vrut să fie judecată. Uite, aici se află Bot-Gros, ispravnicul, cel ce ne despoaie cu birurile, ne calcă vetrele şi ne necinsteşte fetele... Astăzi l-am adus la judeţul nostru. Eu îi aduc vina că a trimes poterele să mă piardă, mi-a jefuit avutul, mi-a pus foc la casă şi mi-a alungat femeia cerşetoare pe la porţi. Pe fratele meu Mihai, pandurul, l-a prins şi l-a tăiat cu sabia în faţa Bimbaşei.

Un murmur de mînie se auzi din mulţimea ţăranilor strînşi în jurul rădvanului. Doi flăcăi ce stăteau mai la o parte îşi făcură loc cu umerii, apropiindu-se de caleaşcă. Unul din ei strigă spre Chirilă.

— Nouă ispravnicul ne-a prăpădit părintele. I-a cerut biruri peste biruri şi cînd n-a mai avut ce da, l-a trimes în lanţuri la Ocna de sare, unde a pierit.

— Şi pe noi ispravnicul ne-a jefuit. Ne-a siluit, ne-a umilit, se auziră voci în freamătul ce creştea ca apele volburate în jurul caleştii.

Ispravnicul îşi răsucea capul cel gros, cătînd îngrozit spre mulţimea de oameni ce-şi ridica spre el pumnii ameninţători.

— Care-i plata cea dreaptă cuvenită ? strigă călugărul.

— Moartea, răspunse ca un ecou glasul mulțimii. Chirilă se întoarse spre boier și zise răspicat, privindu-l în ochi :

— Cu moartea va plăti fărădelegile sale !

Un urlet răgușit de porc înjunghiat se auzi, dar fu curînd acoperit de strigătele mulțimii.

Dinspre încăperile mînăstirii se ivi, în pridvorul arhondăriei, un călugăr cu trupul subțirel ca nuiaua, părul cărunțit și cu expresia însingurată a celui străin de zarva și frămîntarea acestei lumi. Era Ichim, iconomul mînăstirii. Văzuse pe fereastră rădvanul ispravnicului și surd de zgomotele luptei și ale judecății, cobora scările cu grijă, ducînd pe brațe o lădiță de lemn. Se apropia tăcut și oamenii îi făceau loc cu fereala de care au parte cei săraci cu duhul. Se apropie de rădvană și neluînd seama la cei doi străjeri, la Chirilă ce-l privea uluit și nici la chipul îngrozit al ispravnicului, ridică spre el caseta.

— Bine ai venit, boierule ! Aici se află birurile de la supușii de pe pămînturile arendate mînăstirii.

— Mulțumim ! zise Chirilă repede și luă lădița cea grea din mîinile iconomului. Acesta rămase o clipă nedumerit, dar cum surzenia îl împiedica să înțeleagă situația, ridică din umeri și se întoarse cu aceiași pași mărunți spre scara arhondăriei.

În liniștea ce se lăsase, de se auzeau papucii iconomului lipăind prin curte, răzbi vorba limpede și bărbătească a străjerului cel voinic de lîngă rădvană.

— Întoarce, Chirilă, aurul celor ce le-au fost jefuit.

Un nou strigăt, mai puternic decît primul, se auzi în poarta mînăstirii.

— Întîi judecata, zise neînduplecat răspopitul.

Încredință lădița cea zornăitoare lui Miu. Se aplecă apoi deasupra ispravnicului ce căzuse înmuiat de spaimă și-i legă mîinile la spate. Îl ridică cu cîțiva ghionți în coaste și-l așeză pe capră. Îi petrecu hățurile pe după gît și coborî din rădvană. Se duse grăbit spre căpestrele cailor și strigînd la oameni să-i facă loc, întoarse caleașca pe drumul înapoi.

— De-acu' Dumnezeu va hotărî soarta ta, strigă el. Și izbi năpraznic peste picioarele cailor, acolo unde pielea le este mai subțire și mai simțitoare. Bidiviii săriră arși și sforăind se întinseră la un galop sălbatec, trăgînd după ei rădvana ușoară și smucind-o peste gropile și pietrele drumului. Deasupra coșului se zărea creștetul pleșuv al ispravnicului mîngîiat de crengile arborilor ce-și uneau frunzișul peste drumul de colb.

— Călătorie sprîncenată! se auziseră strigăte din mulțimea ce petrecea cu fluierături și ocări izgonirea ispravnicului.

— Şi acum să trecem la dreapta împărţire a aurului, fiecăruia după cît a fost păgubit, zise Chirilă.

Fostul călugăr deschise lădiţa şi începu să împartă aurul dinăuntru. Fiecare om venea în faţa-i şi spunea cît i-au luat vătăşeii şi pîrgarii. Chirilă îi număra în bani feluriţi, apoi trecea la altul... şi la altul. Curînd se răriră oamenii din preajmă şi mîinile sale dădură de fundul lădiţei.

— Dar voi nu vă cereţi dreptul vostru? aruncă Miu întrebarea spre cei doi fraţi ce stăteau deoparte, privind tăcuţi şi încruntaţi în lungul drumului, unde se mistuise în praf rădvana ispravnicului.

— Noi? Nu ni-i inima la aur, zise cel ce mai vorbise. Noi viaţa ispravnicului ţi-am cerut-o. Era dreptul nostru şi voi l-aţi scăpat.

— Acesta a fost judeţul lui Miu-Haiducul, strigă năprasnic flăcăul. Cine nu-l socoteşte bun să-şi caute singur dreptate.

— Atunci îţi cerem caii şi armele arnăuţilor ucişi, zise celălalt dintre fraţi. Noi de-acum sîntem haiduci. Şi de nu ne iei cu tine, mergem singuri după ispravnic la Rîureni.

Miu îi privi scrutător în ochi. Ar fi vrut să le citească în suflet.

— Luaţi-le, porunci el. Încălecaţi şi veniţi aproape. În coburii aceştia este aurul adunat din munca şerbilor de pe moşia Polovragi. Îl întoarceţi oamenilor

cum veți ști mai bine, după socoteala voastră. Veți spune tuturor că ăsta este județul lui Miu-Haiducul și el nu mai vroiește ca boierii să siluiască prostimea și să o jupoaie de vie... Așa să faceți și în toiul nopții să ne întîlnim la hanul Muiereasca, de pe drumul Sibiului. Și lasă, vom mai da noi față cu ispravnicul. Și de nu s-o fi pocăit, îl spovedim tot noi. Și-acum, plecați !

Isprăvind banii, Chirilă se îndreptă repede spre curtea mînăstirii. Dezlegă de la umbra zidului trei armăsari și încălecînd unul din ei veni la pas spre porți. Ceilalți doi străjeri săriră în șei și trosnind din pistoale, în strigătele vesele ale oamenilor, porniră stîrnind colbul drumului spre Olt. În urma lor, cei doi frați, săltați în șeile arnăuților, îndemnau caii spre cealaltă parte, spre dealurile Jiului. Peste zarva iscată de aceste întîmplări se așternu din nou liniștea și doar glasul cel frumos și puternic al starețului Nicodin, neștiutor la tot ce se petrecuse în curtea mînăstirii, se auzea, răzbind dinăuntrul bisericii. Cu evlavie, dar mai cu seamă multă bucurie strălucindu-le în ochi, oamenii îl ascultau împăcați. Odată pe an e sărbătoarea Rusaliilor...



...La Hanul înfipt în cotitura drumului cel mare, unde apa Muiereasca se pierde în Olt, voinicii beau

şi se înveselesc. Lui Samoilă, hangiul, îi rîde faţa şi îi licăreşte ochiul cel teafăr spre punga îndopată cu galbeni ce-o învîrte deasupra capului Neculai Firizu.

— Luaţi şi cinstiţi, fraţi cuvioşi, căci acesta este sîngele şi trupul meu! Mi-a fost scris să fiu de faţă la praznicul meu. Căci vîndut am fost şi răscumpărat m-am întors printre cei vii. Iată arginţii, jupîne, strigă el spre hangiu, azvîrlindu-i punga. Sînt treizeci. I-ai şi du-ne pe toţi acolo unde nu este nici întristare şi suspine... Samoilă o prinse din zbor. Obrazul i se făcu ca o slănină lucioasă. Se mistui spre pivniţe după alte libărci cu vin.

— Să-ţi fie sufletul neîntinat şi traiul uşor, răposatule!

Chirilă ridică bărdaca plină cu vin, chiuind vesel şi o duse la gură. Sorbi cu nesaţ şi vinul ca sîngele de gros şi de roşu i se prelinse rîuri în barbă.

Fraţii stăteau tot împreună, rezemaţi de un pălimar, cu mîinile prinse de ţevile sîneţilor. Alături pe o masă se aflau bărdacele goale, dar alt semn decît o uşoară înseninare a trăsăturilor lor aspre nu lăsa să se vadă că băuseră şi ei. Multă amărăciune trebuie să adune în el omul pe care nici vinul cel bun nu-l înveseleşte...

Lîngă Chirilă, cu trupul frînt din mijloc peste o cobză bătrînă şi dogită, se frămînta un lăutar ţigan.

Peste ochii vineţii se aşternuse pînza beţiei. Glasul său spart suna însoţit de joaca strunelor :

Foaie verde de negară,
La Muiereasca devale
S-au oprit haiduci în cale —
Toţi voinici de-ai Oltului
Cum îi place codrului,
Cum nu-i place cîmpului :
Lungi de mînă,
Tari de vînă,
Toţi porniţi pentru-o pricină,
Lungi în coate,
Laţi în spate,
Cu hangere ferecate,
Cu mustaţa-n barbaric,
Cum stă bine la voinic,
Cu mustaţa cît o coadă,
Două la ceafă le-noadă,
Şi-şi face nodul cît pumnul,
De se sperie păgînul,
De-şi face cruce creştinul...

Chirilă îl asculta şi bătea măsura cu pumnul în masă. Bărdaca sălta şi-i îngîna bătaia.

Întins pe o laviţă, lîngă fereastră, Miu gîndea în tăcere. Tot ceea ce trăia, făcea, simţea, era atît de neaşteptat încît se întreba de nu visează. Nici pe el nu se recunoaşte în haiducul aspru, mai tot timpul călare pe murg, cu şerparul plin de pistoale şi hangere. De două zile trăia aievea plăsmuirile din nopţile cînd la coliba moşului aştepta ziua judecăţii. Şi din-

tr-o dată, într-o zi, întîmplarea i l-a scos în drum pe Neculai Firizu, pandurul, şi odată cu el viaţa de haiduc. Ce va face de acum încolo? Care îi va fi soarta sa şi a celor înfrăţiţi cu el? Miu nu-şi găsea răspuns şi nici nu căta vreunul. Atîta ştia că viaţa lui nu poate fi alta, că de-acum pentru izbăvirea celor sărmani şi bătuţi va trage hangerul şi pistoalele. Şi mai avea acolo, în inimă, ascuns un gînd de dreaptă plată celui care a oprit să bată în pieptul uriaş inima bună a lui Ursan, căpitanul de panduri...

Hangiul se întoarse din pivniţă cu o balercă de vin pe care o puse pe masa din mijloc. Chirilă şi Neculai chiuiră de bucurie şi-şi înfundară bărdacele, scoţîndu-le pline. Umil şi şovăitor, cobzarul veni pe urma lor şi îşi umplu şi el cana. Sorbi licoarea rece cu ochii închişi, iar nodul lui Adam îi sălta în sus şi în jos.

— Cinsteşte, Miule, voinicule, din sîngele păcătosului Culai, pe care l-ai împiedicat să urce la dreapta Tatălui...

Miu tresări, zîmbi cu îngăduinţă spre pandur şi ridicîndu-se veni cu cana spre el, o umplu din bărdacă şi închină în sănătatea răspopitului. Puse cana jos şi trecu, aşa într-o doară, prin spatele tejghelei. Hangiul da tocmai să se facă nevăzut pe o scară ce urca spre catul de sus.

— Ia stai, jupîne, îl prinse flăcăul în strînsoarea de fier a mîinii sale. Unde vreai să pleci, lăsîndu-ți oaspeții ?

— Nicăieri, gîfîi sufocat chiorul. Doar socoteam să mă hodinesc puțin, cît veți cinsti vinul meu...

— Să nu fi taler grecesc, jupîne, că-ți fac pielea ciur pentru grăunțe, șuieră haiducul și mai strînse un pic menghina pumnului.

Fața hangiului luă pe rînd culoarea sfeclei, apoi a dovleacului vinețiu. Din gîtlej nu-i ieșea decît o hîrîială stinsă.

— Dacă mă vinzi vreodată, cu mîna asta te gîtui, mai zise haiducul privindu-l neîndurat, desfăcînd pumnul. Ia spune acum, îl cercetă el după ce-i lăsă un răgaz să-și prindă răsuflarea : ce oameni trag la hanul tău ?

Samoilă își simțea picioarele moi, dar nu îndrăznea să se așeze. Răspunse repede, cătînd cu ochiul holbat spre haiducul acesta tare ca un urs.

— Lume de tot felul : drumeți, oameni de-ai stăpînirii, vătășei, pîrgari...

— Și arnăuți ?

— Și ! Ieri au fost vreo doi. Au băut în picioare și s-au dus pe jos spre Rîmnic.

— Cine a mai poposit ieri aici ?

— Un popă de la biserica din Frăsinet, e mai sus pe apă, îl cunosc. Doi păcurari cu oile și un negustor venit dinspre Sibii.

— Altceva ?

— Nimic !

— Gîndeşte-te bine ! Poate ai uitat !

— Nu... Au mai trecut nişte drumeţi, dar n-au oprit.

— Ba a mai oprit un om. Erai plecat, tată !

Miu ridică privirile. Sus, la capătul scării, sta aplecată peste pălimar o fată. Lumina din han ajungea slab pînă acolo.

— Cine este ? întrebă aspru flăcăul.

— Iart-o, căpitane, bolborosi hangiul, devenind deodată sprinten, încercînd să aşeze trupul său mărunt şi rotund în calea haiducului. E Opriţa, fata mea, stăpîne, singurul meu copil...

— Despre ce om vorbeşte ? stărui băiatul.

— N-o asculta ! Cine ştie pe cine a văzut ! se tîngui Samoilă.

— Zic că a oprit la han un om. Tata era la grajduri, vorbi din nou, de sus, fata.

— Ce era : arnăut, negustor, sau ţăran ?

— Slujbaş. Ducea scrisoare de la pîrcălab către vameşul de la Turnu Roşu. Mi-a zis să îngrijesc de vin şi bucate că mîine spre amurg poposeşte aici, cu alţi soţi şi arnăuţi.

— Aha ! făcu flăcăul gînditor. Apoi fulgeră din nou cu privirea pe fata hangiului. Spui adevărul ? De mă înşeli e amar de voi !

Fata tăcea, privindu-l cu ochii mari şi grei. Haiducul se simţi stînjenit de privirea aceea mustrătoare. Strigă înciudat spre hangiu.

— Ai închis grajdul ?

— Da, căpitane !

— Şi caii tăi ?

— Dimpreună-s cu toţii !

— Dă-mi cheile, ceru flăcăul. Smulse legătura din mîna tremurîndă a hangiului şi se întoarse spre ai săi. După cîţiva paşi se opri. Simţea în ceafa sa privirile fetei. Aruncă peste umăru-i :

— Nu pleacă nimeni din han, fără ştirea mea !

Se apropie de masă şi goli pe nerăsuflate bărdaca cu vin. Apoi se adresă tuturor, fără a privi pe nimeni :

— E vremea de culcare, mîine primim oaspeţi.



...De două ceasuri stăteau între tufele de pe malul Oltului, pe drumul cel mare, lîngă apa Lotrului. Era acolo o arcuire a drumului prielnică. Din locul acela se zărea pînă departe şerpuirea largă a Oltului şi înfrăţit cu el drumul spre Turnu Roşu.

— Vin, anunţă Miu, arătînd spre un nor de praf ce se ridica din capătul drumului. Ţineţi-vă locurile şi urmaţi porunca mea !

Lîngă el, în lăstăriş, se afla Culai. De cealaltă parte, lipit de tulpinele a doi copaci alăturaţi, se vedeau fraţii. Ceva mai încolo, din coroana unui arbore, Chirilă rotea căciula, semn că i-a văzut venind şi el. În tăcerea ce se lăsă, se auziră armele despiedecîndu-se.

Curînd, norul de praf se apropiase într-atît că se zărea lămurit o trăsură de poştă trasă de două rînduri de cai şi călăraşi înarmaţi de o parte şi de alta. De sus, de pe capră, surugiul trimitea şerpuiri de harapnic şi plesnitura lor suna ca un trosnet de pistoale. Uruitul trăsurii se auzea acum din ce în ce mai puternic. Cunoscînd drumul, surugiul apucă hăţurile lungi şi struni caii spre a nu arunca, la cotitură, poştalionul în Olt. Cînd ajunse la douăzeci de paşi de locul de unde-i pîndea, Miu ţîşni odată ca fulgerul în mijlocul drumului, ţintind drept spre omul ce mîna caii.

— Stai ! răcni el de se cutremurară în ecouri codrul şi zburară speriate păsările.

Surugiul holbă ochii la omul de pe drum şi simţind puşca îndreptată spre el, strînse şi mai tare hăţurile, proptindu-şi picioarele în crucea caleştii. Surprinşi, arnăuţii traseră din spate puştile lungi, încărcîndu-le. Dar n-avură vreme să ţintească : din tufărişul Oltului, de după tulpinele copacilor, de deasupra se abătură asupra lor fulgerele şi plumbii sîneţelor haidu-

cești. Trei arnăuți se prăvăliră în praf, al patrulea, cu umărul însîngerat, gonea înainte, spre Miu. Socotind că n-are vreme pentru a pușca, își smulse de la oblîncul calului sabia turcească și răsucind-o deasupra capului se năpusti asupra haiducului pironit în mijlocul drumului. Cînd ajunse în dreptu-i, se ridică în scări și abătu cu sete fulgerul de oțel. Dar Miu sări în lături și își descărcă în plin sîneața...

Totul se petrecuse cu iuțeala trăsnetului și surugiul nici n-avusese vreme să înțeleagă ce se petrece. De spaimă, lăsase din mîini hățurile. Simțindu-se slobozi, caii se întinseră la drum. Miu văzu cum poștalionul în loc să oprească, trece ca o nălucă prin fața sa. Într-o clipită lepădă arma descărcată și se aruncă după caleașcă. Se prinse cu mîinile de coșul din spate și încordîndu-și puterile reuși să se ridice deasupra. Auzi dinăuntrul poștalionului un glas răcnind spre surugiu

— Aleargă, blestematule, sînt haiduci!

Trezit din îndoială, surugiul plesni din nou harapnicele peste spinările asudate ale cailor. Animalele se întinseră sub arsura bicelor, trăgînd trăsura în galopul lor nebun.

Miu văzu dispărînd în urmă cotitura unde se aflau soții săi. Se găsea acum singur, pe coșul trăsurii, purtat spre orașul plin de arnăuți. Se tîrî încet, să nu facă zgomot. Ajunse la un cot de surugiul ce-și biciuia,

înnebunit de frică, caii. Acum e momentul: Dădu să apuce hățurile, dar acestea, desprinse din mîinile surugiului, căzuseră jos, pe spinările cailor, și de acolo alunecaseră între șleauri. Flăcăul nu șovăi, se azvîrli pe oiștea lungă, prinzîndu-se de coamele cailor. Înaintînd cu greutate, în primejdia de a fi azvîrlit la fiecare pas între picioarele cailor, Miu ajunse la capătul oiștii. Prinse căpestrele în pumnul său de fier și încercă să oprească armăsarii. Dar animalele, dezlănțuite, nu mai ascultau de opreliștea hățurilor. Atunci haiducul se agăță cu amîndouă mîinile de curelele de piele, încleștă dinții și se aruncă în fața cailor. Armăsarii fornăiră speriați pe nări, aplecîndu-și greabănele în jos, trase de cumplita greutate. Încă vreo zece stînjeni tîrîră ei prin colbul drumului trupul haiducului, pînă se opriră, învăluiți în praf și aburi. Miu se ridică, minunîndu-se că e încă teafăr și întreg. Bătu ușurel a liniște cu palma greabănul asudat al cailor.

— Ești nebun, ticălosule, se auzi din caleașcă aceeași voce repezită. Vrei să ne ajungă haiducii?

Miu se apropie de poștalion, trase pistolul din șerpar și deschizînd brusc ușa, grăi dulceag.

— Poftiți, boierilor, afară, la aer curat, că v-o fi colbuit și hurducat destul drumul...

Din poștalion coborîră, cu mîinile ridicate, cu fețele livide, doi oameni, deosebiți la înfățișare și port.

Unul subțire la trup, tînăr, purta straie de ofițer domnesc. Celălalt, scurt și gras, avea părul rar și cărunt, ieșindu-i de sub giubea. Se vedea, judecînd după îmbrăcăminte, că era slujbaș.

— Întoarceți-vă cu spatele ! ordonă haiducul.

— Ai milă de mine, că am copii și nevastă și rămîn cerșetori pe drumuri, se tîngui cu glas prefăcut slujbașul.

— Dacă te miști, ori te porți cu viclenie, îi las orfani de tată, șuieră flăcăul, legîndu-le mîinile la spate. Se aplecă apoi înăuntru, aruncă o privire cercetătoare și în mulțimea lucrurilor răvășite descoperi ceea ce căuta : o lădiță din lemn ferecată cu lacăte. O ciocăni cu țeava pistolului și lada sună înfundat. Zîmbi mulțumit.



...În fața hanului lui Samoilă-Chiorul, la mesele întinse sub soarele de amiază, stăteau la popas de drumeți însetați niște păcurari din Vaideeni și un negustos de lipscane, ce-și găsise vorbă cu podariul cel bătrîn și hîtru. Surdă la rîsetele și vorbele nu tocmai de evanghelie ale mușteriilor, Oprița sta rezemată de stîlpul de la intrare, scrutînd lungul drumului spre Cozia. Curînd auzul său încordat prinse un uruit ce se apropia. Deși îl aștepta, fata tresări și sîngele îi nă-

văli în obraji. Dar în vîrtejul de praf ce creştea, apropiindu-se, fata desluşi alături de siluetele unor călăreţi şi poştalionul hurducînd peste hîrtoapele drumului. Un gînd ascuţit îi trecu ca un fior rece prin trup. Recunoscu mindirele şi chivărele arnăuţilor stăpînirii.

„Doamne! şopti. Nu, nu se poate!"

Podariul luă seama la fată, lăsă pe negustor şi veni lîngă ea, cătînd şi el spre poştalionul ce alerga acum ca vijelia pe drumul mare al Rîmnicului. Sîngele pieri din obrajii fetei, privind ţintă la poştalionul zburător. Recunoscu la fereastră pe slujbaşul ce poposise la han în ziua trecută. Îşi duse mîna la ochi, sprijinindu-se de pălimarul uscat al uşii:

— Ha? răsări din han şi Samoilă. Cine trecu?... Aha, ghici el, judecînd după privirea fetei. Slavă domnului, am scăpat de haiduci!

Opriţa se răsuci ca arsă. Ţintui pe tatăl său în ochiul cel beteag, lucru ce-l înfuria întotdeauna pe hangiu, dădu să spună ceva, dar se înecă. Întorcîndu-i spatele, se făcu nevăzută în han.

— Păcatele tinereţii, zîmbi verde Samoil spre podariul ce-l privea cu silă. Şi tu ce te vîri unde nu ţi-s treburile? se răsti şi la el hangiul. Mai bine cată-ţi de podul tău. Te-or fi aşteptînd dincolo oamenii.

Şi intră înciudat pe toată lumea în tinda răcoroasă şi întunecoasă a haiducului.

Va urma

Redactor responsabil: GEORGETA PĂSARIN
Tehnoredactor: GABRIELA ILIOPOLOS

Dat la cules 02.03.1968. Bun de tipar 14.03.1968. Apărut 1968. Comanda nr. 8683. Tiraj 134.140 ex. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×1000/32. Coli editoriale 2,21. Coli de tipar 2. A. 19699. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—93.

Tiparul executat sub comanda nr. 1378 la Intreprinderea poligrafică „13 Decembrie 1918", Str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97, București, Republica Socialistă România.

EDITURA
TINERETULUI

